

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding.....	2
Aanleiding van deze nota	2
Doelstelling en leeswijzer	3
Hoofdstuk 2: De kaders van het erfgoedbeleid	3
Erfgoedwet.....	3
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.....	4
Monumenten Inventarisatie en Selectie Project (MIP en MSP).....	4
Modernisering monumentenzorg (Momo).....	5
Hoofdstuk 3: De huidige werkwijze	5
Gemeentelijke monumenten	6
Rijksmonumenten.....	8
Panden op de MIP-lijst.....	8
Beschermd dorpsgezicht	8
Commissie Ruimtelijke kwaliteit en monumentenadvisering	9
Draagvlak en zichtbaarheid cultuurhistorie	9
Hoofdstuk 4: de toekomstige koers voor monumenten en cultuurhistorie	10
Koersen op behoud en versterking historisch karakter en identiteit (hoofdstukken 5, 6 en 7)	10
Koersen op vergroten draagvlak (hoofdstukken 8 en 9).....	10
Koersen op integrale benadering monumentenzorg (hoofdstuk 10).....	11
Hoofdstuk 5: Gemeentelijke monumenten	11
Aanwijzen gemeentelijke monumenten	11
Subsidie voor gemeentelijke monumenten.....	14
Informatie en advies	15
Herbestemming.....	15
Behoud agrarisch cultuurlandschap	16
Groen erfgoed	17
Hoofdstuk 6: Rijksmonumenten.....	20
Aanwijzing van rijksmonumenten	20
Advisering vergunningaanvragen.....	20
Beschermd dorpsgezicht Linschoten	20
Kerkenvisie.....	21
Hoofdstuk 7: Commissie ruimtelijke kwaliteit	21
Hoofdstuk 8: Beleven van cultureel erfgoed.....	22
Hoofdstuk 9: Draagvlak voor monumentenbehoud	24
Hoofdstuk 10: Monumentenzorg in andere beleidssectoren.....	24
Bijlage 1. Definities	27

Hoofdstuk 1: Inleiding

Aanleiding van deze nota

In 2020 heeft Montfoort haar cultuurhistorisch waardevolle elementen in kaart gebracht en daarmee is het DNA van de gemeente een feit.

Naast de al aanwezige rijksmonumenten, de gemeentelijke monumenten en het beschermd dorpsgezicht van Linschoten staan wij nu voor de keuze hoe wij omgaan met de reeds bekende elementen en het mogelijk te verwachten erfgoed in de toekomst.

Een toekomst waar bestemmingsplannen opgaan in een omgevingsplan en het erfgoedbeleid zich heeft ontwikkeld vanuit een sector, de monumentenzorg, naar een interdisciplinair beleidsveld.

In deze nota zijn er keuzes gemaakt hoe de meest waardevolle elementen behouden kunnen worden voor de toekomst.

Figuur 1 Landsscheidingssloot (bron Groen Erfgoed (webgispublisher.nl))

De beleidsnota Monumentenzorg 2011-2015 is verouderd en met de inventarisatie van al ons erfgoed en de actualisatie van een aantal verordeningen in 2019 en 2020 is een eerste

stap gezet om met elkaar te bepalen wat voor de lange termijn beschermd en behouden moet worden.

Doelstelling en leeswijzer

In deze nota is verwoord hoe wij ons erfgoed zichtbaar en toegankelijk maken waardoor de beleving een grotere rol gaat spelen in het behoud van ons erfgoed. Wij gaan dat doen langs drie sporen: behouden en versterken van de historische identiteit, vergroten van draagvlak en cultuurhistorie en een integrale benadering van ons erfgoed en de monumentenzorg bij diverse andere beleidsvelden.

Met deze erfgoednota beoogt de gemeente panden en objecten in stand te houden die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarden, bouwkundige aard of architectuur. De gemeente beoogt door het behoud en herstel van deze panden en objecten tevens een bijdrage te leveren aan het versterken van de identiteit en het karakter van de gemeente.

Om dit te bereiken wil de gemeente in de komende jaren doorgaan met het aanwijzen van cultuurhistorisch waardevolle panden en objecten tot gemeentelijk monument.

De nota begint met een korte beschrijving van het kader waarbinnen het monumentenbeleid moet worden gezien. De daaropvolgende twee hoofdstukken behandelen de huidige en beoogde situatie en geven het gemeentelijk monumentenbeleid weer. In hoofdstuk vier komt de daadwerkelijke uitwerking van het monumentenbeleid aan bod. De wijze waarop gemeentelijke monumenten worden aangewezen, het subsidiebeleid, de voorlichting en de advisering aan eigenaren zijn de belangrijkste onderdelen.

Tot slot worden nog een aantal onderwerpen behandeld die niet direct beïnvloedbaar zijn door de gemeente, maar wel tot het veld van de monumentenzorg behoren; namelijk de rijksmonumenten, communicatie en publiciteit en de relatie met andere beleidsvelden.

Hoofdstuk 2: De kaders van het erfgoedbeleid

Erfgoedwet

De bescherming van rijksmonumenten was geregeld in de Monumentenwet (1988). De Monumentenwet 1988 is per 1 juli 2016 komen te vervallen. Een deel van de wet is op deze datum overgegaan naar de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet.

Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is. Samen met de Omgevingswet maakt de Erfgoedwet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk.

Rijksmonumenten zijn in het Monumentenregister ingeschreven door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (hierna RCE). Het geregistreerde object, of het nu een gebouw of een object in de openbare ruimte betreft, is in zijn geheel beschermd. Het is verboden zonder vergunning van bevoegd gezag rijksmonumenten in enig opzicht te wijzigen of te ontsieren.

De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (hierna CRK) adviseert het bevoegd gezag bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het wijzigen van een monument. Alleen wanneer de ingreep van ingrijpende aard is, bijvoorbeeld gedeeltelijk sloop, reconstructie of functiewijziging adviseert ook de RCE. Een besluit op een aanvraag omgevingsvergunning wordt pas genomen na afweging van alle belangen van zowel de belanghebbende(n) als van het object zelf.

De Erfgoedwet geeft daarnaast de mogelijkheid tot aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten. De Minister van OC&W en de Minister van Infrastructuur en Milieu hebben de bevoegdheid tot aanwijzing. In de erfgoedwet is bepaald dat voor beschermde stads- of dorpsgezichten beschermende bestemmingsplannen opgesteld dienen te worden. Bouwen in beschermde stads- en dorpsgezichten is daarmee aan planologische regels gebonden. Daarnaast gelden beperkingen op het gebied van vergunningvrij bouwen.

De Erfgoedwet regelt niet de bescherming van gemeentelijke monumenten. De gemeente beslist zelf of ze al dan niet in een verordening wil regelen dat panden tot gemeentelijke monument aangewezen kunnen worden.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) regelt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning een beschermd monument te slopen, te verstoren, te verplaatsen, te wijzigen, te herstellen of te (laten) gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

Monumenten Inventarisatie en Selectie Project (MIP en MSP)

Monumenten die voor 1850 zijn gebouwd, zijn geïnteriseerd en geregistreerd op de rijksmonumentenlijst. Van de periode daarna werd de lijst niet meer bijgehouden. Het gevolg was dat slechts mondjesmaat gebouwen en structuren van na 1850 beschermd waren als rijksmonument of als beschermd stads- en dorpsgezicht. Om deze achterstand in te halen besloot de minister van WVC in 1986 om een inventarisatie uit te voeren in heel Nederland. Met het daartoe ontwikkelde Monumenten Inventarisatie Project (MIP) kwam er een inventarisatie van objecten en stads- en dorpsgezichten uit de periode 1850 tot 1940. De inventarisatie van jonge monumenten is per provincie/grote stad uitgevoerd. In Montfoort zijn in 1992 door het provinciaal MIP-team ongeveer 300 panden/objecten geïnteriseerd. Een groot deel hiervan is opgenomen in het boek 'Montfoort, geschiedenis en architectuur' van Fred Gaasbeek en Charles Noordam.

Ieder beschreven gebouw is een waardering gegeven, die ook in het MIP-onderzoek voorkomt: een ster betekent van lokaal belang, twee sterren van regionaal belang en drie sterren van nationaal belang. Wanneer een gebouw een van rijkswege beschermd monument is, dan heeft het gebouw ook de vermelding 'M'.

Na het MIP is het Monumenten Selectie Project (MSP) uitgevoerd. Deze selectie voor plaatsing op de rijksmonumentenlijst vond plaats op grond van vijf criteria: cultuurhistorische waarden, architectuurhistorische waarden, ensemblewaarden, gaafheid/herkenbaarheid en zeldzaamheid. Met deze systematiek zijn uiteindelijk van de ongeveer 300 MIP-panden in Montfoort een viertal toegevoegd aan de rijksmonumentenlijst:

- Haardijk 5: boerderijcomplex

- Haardijk 7: boerderij
- Julianalaan 3: transformatorhuisje
- Om 't Wedde 2: RK-kerk

Daarmee resteert een grote lijst met niet tot rijksmonument gekozen objecten die gebruikt wordt als startpunt en voorselectie voor de gemeentelijke monumentenlijst. Overigens hoeft de gemeente zich bij het aanwijzen van een gemeentelijk monument niet te houden aan de bouwperiode tussen 1850 en 1940 die bij het MIP en het MSP is beschouwd.

Modernisering monumentenzorg (Momo)

Het Rijk is in 2009 gestart met het moderniseren van de monumentenzorg. Dat heeft in 2021 geleid tot de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg en een vertaling naar het Besluit ruimtelijke ordening waardoor cultuurhistorische waarden uitdrukkelijk in bestemmingsplannen moet worden meegewogen.

Het grootste deel van de rijksmonumenten staat er goed bij en er is een verandering in focus van restaureren naar beheer en gebruik. Er is ook volop aandacht voor herbestemming van monumentale gebouwen.

Daarnaast is het nu vanzelfsprekend dat bij gebiedsontwikkelingen rekening wordt gehouden met erfgoed. Gemeenten en provincies nemen hun verantwoordelijkheid en het monumentenveld professionaliseert. Toch is het goed om na een paar jaar vragen te stellen als: wat werkt nu juist goed, en waar zijn aanpassingen noodzakelijk?

Op dit moment is er sprake van een aantal grote ontwikkelingen binnen en buiten de erfgoedwereld die aanpassing van het erfgoedbeleid noodzakelijk maken.

Eén van die ontwikkelingen is de energietransitie. De afspraken uit het klimaatakkoord hebben voor erfgoed grote gevolgen: ook monumenten moeten verduurzamen en dat zal een extra opgave zijn voor eigenaren. Energietransitie zal een flinke impact hebben op de inrichting van ons land en op het landschap, denk bijvoorbeeld aan windmolenparken en zonne-energie.

Erfgoed kan hier een positieve rol spelen: als energiemaatregelen op een zorgvuldige manier opgenomen worden in de omgeving, zorgt dat voor meer maatschappelijk draagvlak.

De toekomstige Omgevingswet zal tot een meer ontwikkelingsgerichte manier van werken leiden en tot verdere integratie van erfgoed met andere sectoren, zoals water, natuur, milieu, en infrastructuur. Alle overheden moeten een omgevingsvisie opstellen waar cultureel erfgoed een verplicht onderdeel van uitmaakt.

Daarnaast is er het gegeven dat burgers een grote betrokkenheid bij erfgoed voelen, het willen beleven en ervaren en er is steeds minder afstand tussen de erfgoedadviseur en de monumenteigenaar.

Hoofdstuk 3: De huidige werkwijze

In de afgelopen jaren is de beleidsnota Monumentenzorg 2005-2010 tot uitvoering gebracht en is er door de toenmalige gemeentelijke monumentencommissie gestart met het aanwijzen

van panden tot gemeentelijk monument. Met het inwerking treden van de Erfgoedwet is het wenselijk het monumentenbeleid om te zetten naar een integrale erfgoed nota.

Gemeentelijke monumenten

Een belangrijke pijler uit de beleidsnota Monumentenzorg 2005 – 2010 was het aanwijzen van panden tot gemeentelijk monument. Daar is ook na 2010 mee voortgegaan.

Figuur 2 Hofdijk 63

Het gemeentelijk erfgoedregister

Vanaf 2006 tot en met 2017 zijn onderstaande 26 objecten aangewezen als gemeentelijk monument. Daarna hebben geen aanwijzingen meer plaatsgevonden. De gemeentelijke monumenten zijn geregistreerd in het register gemeentelijk erfgoed.

Mon. Nr.	Straat	Hnr.	Postcode	Plaats	Soort Gem. monument	Aanwijzing
200601	Havenstraat	15	3417 EM	Montfoort	Stadspand	30-5-2006
200602	Havenstraat	17	3417 EM	Montfoort	Stadspand	30-5-2006
200603	Nieuwe Zandweg	12	3461 AH	Linschoten	Kerk	5-12-2006
200701	Hoogstraat	53	3417 HD	Montfoort	Herenhuis	13-3-2007
200702	Hoogstraat	80	3417 HB	Montfoort	Pastorie	13-3-2007
200801	Hofstraat	9	3417 HZ	Montfoort	Pastoriewoning	2-1-2008
200802	Doeldijk	10	3417 XD	Montfoort	Villa	19-2-2008

Mon. Nr.	Straat	Hnr.	Postcode	Plaats	Soort Gem. monument	Aanwijzing
200803	Achthoven-west	5	3417 BW	Montfoort	Boerderij	9-9-2008
200804	M.A. Reinaldaweg	81	3417 AJ	Montfoort	Boerderij	9-9-2008
200805	Willeskop	90	3417 ME	Montfoort	Steenoven en Bazenwoning	7-10-2008
200806	Hoogstraat	17-19	3417 HA	Montfoort	Stadspand	9-12-2008
200807	Heeswijk	110	3417 GS	Montfoort	Boerderij	16-12-2008
200901	Hoogstraat	22	3417 HC	Montfoort	Stadspand	13-1-2009
200902	Hofdijk	63	3417 XE	Montfoort	Villa	7-7-2009
201001	Nieuwe Zandweg	12	3461 AH	Linschoten	Begraafplaats	8-6-2010
201002	Waardsedijk	1-1A	3417 NA	Montfoort	Boerderij	6-7-2010
201003	Heeswijk	79-81	3417 GP	Montfoort	Gemaal "Heeswijk"	9-11-2010
201101	Lieve Vrouwegracht	31	3417 HM	Montfoort	Herenhuis	1-2-2011
201201	Ijsselplein ong.			Montfoort	Schutsluis	19-6-2012
201401	Achthoven-Oost	17	3417 PC	Montfoort	Boerderij	11-3-2014
201403	Willeskop	5	3417 MA	Montfoort	Langhuisboerderij	25-11-2014
201501	Willeskop	68	3417 ME	Montfoort	Villa eigenaar steenfabriek	21-7-2015
201601	Nabij Slotlaan			Montfoort	Mariakapel	24-5-2016
201701	Haardijk	20-21	3461 AB	Linschoten	Woning	9-5-2017

In 2021 zijn er 2 objecten verwijderd uit het gemeentelijk erfgoed register.

De timmermanswerkplaats aan de Liefhovendijk 2 is dusdanig in verval geraakt en vervolgens 100% herbouwd. Hierdoor heeft het pand geen monumentale status meer.

De overblijfselen van de stadsmuur aan de Molenstraat/Provincialeweg zijn in 2021 aangewezen als rijksmonument en om die reden uit het gemeentelijke register gehaald..

Niet alle panden die gewaardeerd zijn en in aanmerking zouden komen voor aanwijzing als gemeentelijk monument, worden ook daadwerkelijk aangewezen. Zo bleek van enkele panden dat, na de beschrijving door de toenmalige monumentencommissie, de waardering op grond van de criteria niet waardevol genoeg te zijn om als gemeentelijk monument aangewezen te worden. Ook bestond niet bij alle eigenaren van de panden evenveel enthousiasme om hun pand op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst te krijgen waardoor besluitvorming anders uitpakte, terwijl aanwijzing vanuit historische waarde van belang zou zijn. Een aantal keren is door eigenaren bezwaar gemaakt tegen de aanwijzing van hun pand tot gemeentelijk monument, een enkeling is in beroep gegaan.

De gemeentelijke monumentensubsidie

In 2019 is de subsidieverordening instandhouding gemeentelijke monumenten geactualiseerd. Op grond van deze verordening kunnen eigenaren van gemeentelijke monumenten een (bescheiden) subsidie krijgen voor restauratie en onderhoud van hun gemeentelijk monument.

In de periode van 2015 tot en met 2020 is subsidie verstrekt voor schilderwerkzaamheden aan de boerderij Waardsedijk 1 – 1a. Door gemeentelijke bezuinigingen is de jaarlijkse

dotatie als aanvulling op de subsidie instandhouding gemeentelijke monumenten komen te vervallen.

De mogelijkheid van het verstrekken van subsidie bij restauratie en onderhoud van een gemeentelijke monument is vanaf het begin onderdeel geweest van het gemeentelijk monumentenbeleid en heeft mede daardoor tot vergroting van draagvlak gezorgd bij (toekomstige) eigenaren/gebruikers van gemeentelijke monumenten.

Rijksmonumenten

Gemeente Montfoort telt volgens het rijksmonumentenregister in totaal 90 rijksmonumenten. Dit zijn door het rijk aangewezen en beschermde panden en objecten. In 2017 is gestart met het project Herstel stadsmuur, deze wordt in september 2021 opgeleverd.¹

In de periode 2015-2020 waren de overige restanten van de stadsmuur Molenstraat/ Provincialeweg al tot rijksmonument aangewezen.

Panden op de MIP-lijst

Gemeente Montfoort telt circa 300 MIP-panden. Dit zijn panden die als historisch waardevol geïnterpreteerd zijn, maar niet allemaal een beschermde status hebben. Ieder MIP-pand heeft een waardering: één ster van lokaal belang, twee sterren van regionaal belang en drie sterren van nationaal belang.

Bij aanvragen bouwvergunningen/ omgevingsvergunningen die betrekking hebben op een MIP-pand is in de afgelopen jaren regelmatig advies gevraagd aan de gemeentelijke monumentencommissie. Door het advies van de commissie, dat als een aanbeveling richting het plan gezien dient te worden, zijn in sommige gevallen waardevolle, karakteristieke elementen toch behouden. Bij afwijkingen van het bestemmingsplan kan een negatief advies van de commissie wel als weigeringsgrond gelden. Sinds 2019 worden de aanvragen voorgelegd aan de commissie ruimtelijke kwaliteit.

Alle MIP-panden zijn in 2020 meegenomen in de inventarisatie bij het opstellen van de CHWkaart Montfoort. Een waardering 'hoog' in de CHWkaart duidt erop dat een status van gemeentelijk monument passend is en een betere bescherming biedt.

Beschermd dorpsgezicht

Gemeente Montfoort telt één beschermd dorpsgezicht: de historische kern van Linschoten. Een beschermd dorpsgezicht is een door het rijk aangewezen monumentaal deel van een dorp dat van algemeen belang is wegens de schoonheid, de onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang en cultuurhistorische waarde.

Ook bij aanvragen omgevingsvergunningen die betrekking hebben op panden in het beschermd dorpsgezicht is de afgelopen jaren steeds advies gevraagd aan de gemeentelijke monumentencommissie. Sinds 2019 worden de aanvragen voorgelegd aan de CRK.

¹

https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumentenregister?f%5B0%5D=field_provincie%3A463&f%5B1%5D=field_gemeente%3A1499

Commissie Ruimtelijke kwaliteit en monumentenadvisering

Aangezien de Omgevingswet straks een integrale benadering van de ruimtelijke leefomgeving vereist, is in 2019 naast de welstandsadvisering ook de monumentenadvisering ondergebracht bij de CRK.

De commissie adviseert het college bij aanvragen voor omgevingsvergunningen van rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten en ook bij aanvragen bij MIP-panden en niet monumentale panden, gelegen in het beschermde dorpsgezicht. Het is wenselijk en gebruikelijk om advies van de commissie te vragen bij MIP-panden, het advies moet als een aanbeveling richting het plan gezien worden. De CHWkaart is een belangrijk toetsingsinstrument bij de advisering van de commissie.

Daarnaast houdt de commissie zich bezig met tal van andere activiteiten op het gebied van monumentenzorg, zoals het adviseren en informeren van monumenteneigenaren. De commissie heeft geadviseerd en input geleverd bij het opstellen van de Erfgoednota 2021.

Draagvlak en zichtbaarheid cultuurhistorie

Rijksmonumenten schildjes

Eigenaren geven zelf aan dat een schouderklopje zeer gewaardeerd wordt, dat kan met eenvoudige middelen zoals het organiseren van een informatiebijeenkomst, een nieuwsbrief of het verstrekken van een monumentenschildje. In 2017 is het vernieuwde rijksmonumenten schildje onder de aandacht gebracht bij de eigenaren van een rijksmonument. Het gratis bordje diende zichtbaar bevestigd te worden op de gevel van het pand. Tien eigenaren hebben hier gebruik van gemaakt.

Figuur 3; schildje gemeentelijk monument

Cultuurhistorische Waardenkaart Montfoort

De gemeente heeft in 2020 al haar cultuurhistorische waardevolle objecten in kaart gebracht inclusief de locaties met groen erfgoed. De kaart is digitaal raadpleegbaar en is te vinden op de gemeentelijke website en op kaartserver.nl²

Cultuurhistorische verenigingen

De vrijwilligers van Stichting Hugo Kotestein(hierna SHK), Stichting Behoud Monumenten in

² <https://kaartserver.nl/montfoort/chwk/>

Montfoort en Linschoten, Stichting Oud Montfoort (hierna SOM) en Vereniging Oud Linschoten (hierna VOL) zetten zich al jarenlang in om de geschiedenis van de gemeente Montfoort levend te houden en het cultuurhistorisch erfgoed te bewaren. SOM en VOL organiseren jaarlijks de lokale Open Monumentendag en naast het registreren van cultuurhistorisch waardevolle objecten plaatsen zij de objecten in thematische tentoonstellingen die te bezoeken zijn op 2 locaties; 'Stadsmuseum De Knoperij' aan de Keizerstraat 25 te Montfoort en het Cultuurhuis de Brede Vaart, Laan van Rapijnen 36 te Linschoten. De vrijwilligers van SOM en VOL zetten zich al jarenlang in om de geschiedenis van de gemeente Montfoort levend te houden. Zij organiseren de Open Monumentendagen, rondleidingen en gastcolleges op basisscholen. SHK heeft 1 keer in de 8 weken een bestuurlijk overleg met de gemeente.

Monumentenroutes Montfoort en Linschoten

In 2008 en 2009 zijn monumentenroutes gerealiseerd door de binnenstad van Montfoort en de historische kern van Linschoten ontwikkeld. Op verschillende plaatsen in de Montfoortse binnenstad en de historische kern van Linschoten zijn informatieborden van de ANWB opgehangen, met daarop historische informatie over het betreffende pand of de straat. In 2017 zijn alle borden geïnterpreteerd en is de staat van onderhoud in kaart gebracht. Er zijn 10 borden vervangen. Er is een interessante monumentenwandeling ontwikkeld, langs de route zijn ANWB bordjes aangebracht en bij het Toeristisch Informatie Punt is de brochure monumentenwandeling Montfoort en Linschoten verkrijgbaar.

Hoofdstuk 4: de toekomstige koers voor monumenten en cultuurhistorie

De huidige situatie op het gebied van monumenten in Montfoort en de bijbehorende uitdagingen zijn beschreven in voorgaande hoofdstukken. De koers staat kort verwoord in dit hoofdstuk, en wordt verder uitgewerkt in de volgende hoofdstukken.

Koersen op behoud en versterking historisch karakter en identiteit (hoofdstukken 5, 6 en 7)

Monumenten maken de cultuurhistorie van Montfoort zichtbaar, leesbaar en beleefbaar. Met creativiteit en durf, door samenwerking, stimulering en voorlichting, door presentatie en educatie geeft de gemeente samen met bewoners en partners de geschiedenis van de stad een nieuw leven. Monumenten zijn onmisbaar voor de identiteit, ruimtelijke kwaliteit, beleving en het imago van Montfoort. Het zijn de meest tot de verbeelding sprekende associaties met Montfoort.

Het historische karakter van de kernen Linschoten en Montfoort vormt de identiteit van de gemeente. Het is iets om trots op te zijn en uit te dragen en waarmee de gemeente zich kan profileren. Gemeentelijk erfgoedbeleid blijft nodig om die identiteit te behouden en te versterken, voor de huidige generatie en voor de generatie van de toekomst. De gemeente heeft zich als doel gesteld om de komende periode door te gaan met het aanwijzen van panden en groen erfgoed tot gemeentelijk monumenten.

Koersen op vergroten draagvlak (hoofdstukken 8 en 9)

Aan de basis van monumentenzorg ligt het zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van de monumenten met veel aandacht voor de communicatie met monumenteneigenaren en andere geïnteresseerden onder de bevolking. Vanuit deze basis wordt de komende jaren

verder ingezet op bewustwording en draagvlakvergroting onder de bevolking, monumenteneigenaren, politiek en binnen andere beleidssectoren. Het doel is een duurzame instandhouding van monumentale waarden en een sterke inbedding van monumentale waarden in de cultuur. Belangrijk hierbij is nog meer draagvlak creëren voor monumentenbehoud bij eigenaren en gebruikers van cultuurhistorisch waardevolle panden en objecten door middel van een brochure en een expositie tijdens Open Monumentendag.

Koersen op integrale benadering monumentenzorg (hoofdstuk 10)

Monumentenzorg raakt aan tal van andere beleidsvelden in de gemeente. De verschillende beleidsterreinen kunnen elkaar versterken door situaties integraal te benaderen. Soms wordt dit door de wetgever al geregeld, bijvoorbeeld door gemeenten te verplichten in hun bestemmingsplan te omschrijven hoe er met cultuurhistorie omgegaan moet worden. Maar daarnaast zijn er tal van raakvlakken met andere beleidsterreinen waar de gemeente de vrijheid heeft monumentenzorg in te integreren. De energietransitie is een ontwikkeling die aandacht verdient, een belangrijke vraag daarbij is ook hoe wij historische gebouwen kunnen verduurzamen met respect voor de monumentale waarden.³

De gemeente ziet dit als een kans en streeft ernaar de monumentenzorg te integreren in

Hoofdstuk 5: Gemeentelijke monumenten

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens het aanwijzingsbeleid, subsidiebeleid en de voorlichting behandeld. Aan het einde benoemen we welk agrarisch cultuurlandschap en groen erfgoed we willen behouden.

Figuur 4 Doorkijkje de Elsenhof Landgoed Huis te Linschoten

Aanwijzen gemeentelijke monumenten

Het hanteren van een erfgoedregister gemeentelijke monumenten biedt de gemeente de mogelijkheid om de nog aanwezige karakteristieke waardevolle panden te beschermen. Om een gemeentelijk monument te wijzigen of te slopen is een vergunning van het bevoegd gezag nodig.

Aanwijzingsprocedure

³ <https://www.erfgoedleiden.nl/bouwen/ik-wil-iets-aan-mijn-pand-doen/duurzaam-wonen>

Op grond van de Erfgoedverordening Montfoort 2020 kan het college beslissen onroerende zaken aan te wijzen als beschermd gemeentelijk monument. In de besluitvorming moet het college de afweging maken tussen enerzijds de belangen van de rechthebbende en anderzijds de belangen van de te beschermen monumentale waarden. De CRK adviseert het college over de aanwijzing. Voordat de commissie advies uitbrengt, hoort ze de belanghebbenden. De commissie weegt alleen de monumentale aspecten af. Het college dient een afweging te maken tussen het algemene belang (onder andere het behoud van monumentale waarden) en het persoonlijk belang van de eigenaar/gebruik van een pand.

Voordat het college tot aanwijzing overgaat, worden belanghebbenden in de gelegenheid gesteld zowel mondeling als schriftelijk hun zienswijzen kenbaar te maken. De aanwijzingsprocedure is erop gericht de belangenafweging zo goed mogelijk te kunnen maken.

De verschillende stappen van de aanwijzingsprocedure

Inventarisatie:

Uit de inventarisatie van de CHWkaart maakt de adviseur van de gemeente en de monumentenadviseur van de CRK een selectie van panden die mogelijk voor aanwijzing als gemeentelijk monument in aanmerking komen. Ook panden die minder hoog gewaardeerd zijn kunnen mits goed onderbouwd in aanmerking komen om tot gemeentelijk monument te worden aangewezen. Het college laat van het monument een beschrijving opstellen door een monumenten adviseur van de CRK.

Voorselectie: Beschrijving en waardering kandidaat gemeentelijke monumenten

De monumentale waarde wordt opgesteld door de monumentenadviseur in een zogenaamd 'redengevende omschrijving', waarmee ook duidelijkheid ontstaat op het moment van opname over de verschijningsvorm van het monument in het erfgoedregister gemeentelijke monumenten.

De beschrijving bevat in ieder geval een recente, duidelijke foto van het pand, de locatiegegevens (kadastrale aanduiding), de situering van het pand en de eventuele naam van het pand/object. Daarnaast worden de oorspronkelijke en huidige functie genoteerd, het bouwjaar en de bouwstijl. Ook wordt een de karakterisering van het monument omschreven: wat is van belang voor de monumentale waarde. En ten slotte wordt gemotiveerd waarom het object moet worden opgenomen op de gemeentelijke monumentenlijst, waarin verwezen wordt naar de selectiecriteria; en wordt zo mogelijk aangevuld met historisch beeldmateriaal en bouwtekeningen.

Objectieve criteria

Na beschrijving wordt het kandidaat gemeentelijk monument door de commissie ruimtelijke kwaliteit gewaardeerd aan de hand van objectieve criteria. Deze elementen zijn bepalend voor de prioriteit van aanwijzing van gemeentelijke monumenten.

1. Cultuurhistorische waarde en ouderdom

Het object moet betekenis hebben en beeldbepalend zijn voor haar omgeving en dient een relatie te hebben met de lokale geschiedenis. Verder is bepalend welke betekenis het object had voor bijvoorbeeld de agrarische sector, het ambacht, wonen, religie en de aanwezigheid

van kenmerken daarvan. Monumenten zijn een herinnering aan het verleden van de streek en daarom van groot belang.

2. Bouwstijl, karakteristieke elementen, ouderdom en interieur

De bouwstijl van een object moet iets zeggen over de tijd waarin het object is gebouwd en voor zover bekend door welke architect het is ontworpen. Typologie van boerderijen in haar omgeving en de karakteristieke elementen van bijgebouwen en het erf worden bij de beoordeling betrokken. Gaafheid van de detaillering wordt ook hoog gekwalificeerd. Ouderdom speelt een minder grote rol bij de beoordeling van een object. Een ondergrens van 50 jaar of ouder hoeft niet strikt aangehouden te worden. Naoorlogse moderne architectuur, zoals uit de Wederopbouw periode, kan ook als waardevol worden aangemerkt. De ouderdom wordt aan de hand van het architectuurhistorisch onderzoek, het historisch archief en/of gegevens uit het kadaster vastgelegd.

3. Situering in zijn/haar omgeving.

Een object dat niet op zichzelf staat maar zich in een betekenisvolle context bevindt, kan van grotere waarde zijn dan een alleenstaand object, dat geen relatie (meer) heeft tot zijn omgeving. Een groter verband kan betrekking hebben op andere objecten, maar ook op een landschap. Als er meerdere waardevolle objecten in elkaars buurt staan, kan een keuze worden gemaakt tussen individuele bescherming per object of aanwijzing van een complex van objecten als opzichzelfstaand monument. Er wordt dus gekeken hoe het object in het landschap of dorp/stedelijke omgeving is ingebed.

4. Unieke waarde

Is het object uniek of zijn er in de omgeving vergelijkbare objecten.

5. Voornemen college

De CRK adviseert het college om het voornemen uit te spreken om een pand aan te wijzen als gemeentelijk monument. Vanaf het moment dat het college dit voornemen heeft uitgesproken, geldt dat zonder vergunning het betreffende pand niet op enige manier gewijzigd mag worden. Deze voorbescherming voorkomt dat de cultuurhistorische waarde van het pand of object gedurende de aanwijzingsprocedure verminderd kan worden door de eigenaar of gebruiker.

6. Contact met eigenaren

De eigenaar wordt schriftelijk van het voornemen van het college, om het pand aan te wijzen als gemeentelijk monument, op de hoogte gebracht door de gemeentelijke adviseur monumenten. Deze geeft uitleg over het hoe en waarom van de mogelijke aanwijzing van het pand. De eigenaar wordt ook uitgenodigd voor een hoorzitting in de vergadering van de CRK. Hier krijgt hij de gelegenheid om zijn visie op de beoogde aanwijzing kenbaar te maken en ook zijn oordeel uit te spreken over de beschrijving van zijn pand (voor zover die er dan al is). Buren zijn geen belanghebbende bij de aanwijzing van een monument. Daarnaast krijgen eigenaren de mogelijkheid om de beschrijving van hun pand in te zien en te reageren.

7. Besluitvorming aanwijzing

Op grond van de waardering van het kandidaat gemeentelijke monument en de reactie van de eigenaar, brengt de CRK advies uit aan het college over het al dan niet aanwijzen van een pand als gemeentelijk monument.

Het college beslist uiteindelijk over de definitieve plaatsing van de objecten in het gemeentelijk erfgoedregister. Het college kan zich daarbij voor een groot deel baseren op het advies van de CRK waar het gaat om de waarde die het pand heeft als monument. Er moet een belangenafweging plaatsvinden tussen het belang van het behoud van het monument en de belangen van de eigenaar, voor zover die uiteenlopen. Er wordt altijd rekening gehouden met het gewenste gebruik van het pand, zeker wanneer het gaat om een gebouw met een religieuze functie, een winkel- of ander bedrijfspand.

De belangenafweging en duidelijke motivering van de aanwijzing zijn van belang enerzijds vanwege de nodige zorgvuldigheid die we aan de eigenaar verplicht zijn, en anderzijds vanwege het belang voor eventuele bezwaar- en beroepsprocedures.

8. Rechtsbescherming aanwijzing

De gemeente is verplicht om op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) om belanghebbenden de gelegenheid te bieden hun zienswijze te geven op het voornemen van de gemeente om een pand op de gemeentelijke lijst te plaatsen. In ieder geval wordt de eigenaar hier vooraf bij betrokken. Tegen het aanwijzingsbesluit staat bezwaar en beroep open voor belanghebbenden (eigenaar/gebruiker) overeenkomstig de bepalingen in de Awb (respectievelijk artikel 7:1 en 8:1 Awb).

9. Spoedprocedure aanwijzing gemeentelijke monumenten

In spoedeisende gevallen, zoals een dreigende sloop, kan het college het vragen van advies aan de CRK achterwege laten en direct een besluit nemen over het aanwijzen van een gemeentelijk monument.

Zodra een aanwijzing onherroepelijk is geworden wordt deze onverwijld opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister en in het Gemeenteblad.

Subsidie voor gemeentelijke monumenten

De gemeente wil de eigenaren van gemeentelijke monumenten blijven stimuleren en ondersteunen bij de restauratie en het onderhoud van het pand

De gemeenteraad stelt elk jaar het bedrag vast dat gedurende een bepaald tijdvak ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies op basis van de Subsidieverordening instandhouding gemeentelijke monumenten Montfoort 2020. Deze subsidie is een tegemoetkoming in de onderhoudskosten. Bij het toekennen van de subsidie wordt de regel wie het eerst komt het eerst maalt gehanteerd.

De subsidie bedraagt 20 % van de door het college vastgestelde subsidiabele kosten tot een maximum van € 2.000,- per aanvraag. De subsidie kan door het college worden verhoogd als het een onroerende zaak betreft en groter dan 1.000 m³ met € 900,-.

Het doel van het gemeentelijk subsidiebeleid is om regelmatig onderhoud van het monument te bevorderen en een eigenaar te stimuleren actie te ondernemen. Het is een

tegemoetkoming in de extra kosten voor onderhoud en restauratie die de monumentenstatus met zich meebrengt. Eigenaren van gemeentelijke monumenten zullen ook de komende jaren op de hoogte worden gesteld van de mogelijkheid voor het verkrijgen van subsidie voor onderhoud en restauratie van hun pand.

De basis voor een gezond monumentenbestand is het plegen van regelmatig en verantwoord onderhoud. Door structureel onderhoud kan worden voorkomen dat restauraties vaker noodzakelijk worden hetgeen de uiteindelijke kosten voor het monumentenbeleid gunstig beïnvloedt.

Informatie en advies

Het behoud van monumentale waarden vraagt naast onderhoud en restauraties aan monumenten ook om het verschaffen van informatie en kennis over monumenten(zorg). Door goede communicatie en voorlichting kan een grotere betrokkenheid en wederzijds begrip tussen de gemeentelijke monumentenzorg en monumenteneigenaren tot stand gebracht worden. Uit de praktijk blijkt dat monumenteneigenaren zelf ook groot belang hechten aan persoonlijk contact en een goede informatievoorziening. De gemeente ondersteunt de monumenteneigenaren op de volgende manieren:

- Loketfunctie: Eigenaren van monumenten kunnen bij onze adviseur monumenten terecht voor informatie en advies over hun monument. Het gaat dan bijvoorbeeld om subsidies en financieringsregelingen, restauraties en verbouwingen, vergunningen en andere regelgeving. De gemeente kan mensen indien nodig doorverwijzen naar juiste instanties. De loketfunctie geldt niet alleen voor de gemeentemonumenten, maar ook voor rijksmonumenten.
- Openbare vergaderingen CRK: De vergaderingen van de commissie ruimtelijke kwaliteit zijn openbaar en kunnen ook door belangstellenden (bijvoorbeeld eigenaren/omwonenden van monumenten) worden bezocht.
- Website: Via de gemeentelijke website worden eigenaren van monumenten geïnformeerd over monumentenzorg in Montfoort. Hier zal onder andere ook een verwijzing worden opgenomen naar Stichting Hugo Kotestein (hierna SHK) en Stichting Behoud Monumenten in Montfoort en Linschoten (hierna SBMM).
- Social media: Via social media kanalen kan op een snelle manier erfgoed beleving gedeeld worden.

Herbestemming

Monumenten kunnen in de loop der tijd hun oorspronkelijke functie verliezen. Voor het behoud van het pand is het niet wenselijk dat deze leeg komt door een gebrek aan mogelijkheden voor vervolgfuncties. Wij willen het herbestemmen van gemeentelijke monumenten die hun oorspronkelijke functie verliezen, vergemakkelijken. Hierbij moet vooral gedacht worden aan voormalig agrarische woningen en bedrijfsgebouwen.

Bij de nieuwe ruimtelijke regelgeving zullen meer mogelijkheden en kortere procedures opgenomen worden voor gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en MIP-panden, die hun oorspronkelijke functie verliezen. Uiteraard geldt dat de nieuwe bestemming van het pand passend moet zijn in de omgeving en dat er rekening wordt gehouden met het cultuurhistorisch karakter van het pand/object en de omgeving.

Behoud agrarisch cultuurlandschap

In de CHWkaart zijn de boerderijen 'hoog gewaardeerd' in het agrarisch cultuurlandschap. Naast andere waardevolle cultuurelementen vormt vooral de agrarische lintbebouwing het DNA van de gemeente Montfoort.

Wij hebben het voornemen om de boerderijen, genoemd in de lijst hieronder, in de komende jaren alsnog aan te wijzen als gemeentelijk monument en te onderzoeken of de boerderijenlint aan Blokland aangewezen kan worden als beschermd gezicht.

Boerderijen en woonhuizen	
Blindeweg 3 boerderij	Blokland 86 boerderij
Blokland 5 boerderij	Blokland 88 boerderij
Blokland 34 boerderij	Blokland 90 boerderij
Blokland 38 boerderij	Blokland 96 boerderij
Blokland 42-44 boerderij	Blokland 106 boerderij
Blokland 48 boerderij	Blokland 112 boerderij
Blokland 50 boerderij	Blokland 116 boerderij
Blokland 52 boerderij	Blokland 118 boerderij
Blokland 54 boerderij	Cattenbroekerdijk 20 boerderij
Blokland 58 boerderij	Cattenbroekerdijk 22 boerderij
Blokland 66-64 boerderij	Cattenbroekerdijk 28 boerderij
Blokland 70 boerderij	Cattenbroekerdijk 39 boerderij
Blokland 74 boerderij	Cattenbroekerdijk 46 boerderij
Blokland 78 boerderij	Doeldijk 22 boerderij
Blokland 82 boerderij	Engherzandweg 45 boerderij

Boerderijen en woonhuizen (vervolg)	
Korte Linschoten Oostzijde 19 boerderij	Willeskop 35 boerderij
M.A. Reinaldaweg 42 boerderij	Willeskop 37 boerderij
M.A. Reinaldaweg 55 boerderij	Willeskop 43 boerderij
Mastwijkerdijk 1 boerderij	Willeskop 49 boerderij
Mastwijkerdijk 25 boerderij	Willeskop 57 boerderij
Mastwijkerdijk 21 fruitbedrijf	Willeskop 59 boerderij
Provincialeweg 64 boerderij	Willeskop 61 boerderij
Provincialeweg 114 boerderij	Willeskop 63 boerderij
Schoolstraat 9-11 boerderij, later tevens landbouwvereniging 'De Eendracht'	Willeskop 65 boerderij
Waardsedijk 2 boerderij	Willeskop 134 boerderij
Waardsedijk 11 boerderij	Willeskop 136 boerderij
Waardsedijk 15 boerderij	Willeskop 59 boerderij
Willeskop 42 boerderij	Willeskop 75 boerderij
Willeskop 29 boerderij	Willeskop 79 boerderij

Groen erfgoed

Groen erfgoed zijn cultuurlandschappen waar de mens zelf het cultuurlandschap heeft beïnvloed door de aanleg van bossen en houtwallen. We denken hierbij aan begraafplaatsen, buitenplaatsen en landgoederen. In de CHWkaart is het groene erfgoed zoals eendenkooien, hoogstamboomgaarden en de geriefbosjes geïnventariseerd en ook gewaardeerd.

Waardevolle bomen

De waardevolle bomen van de gemeente Montfoort zijn opgenomen in de Waardevolle Houtopstallenlijst.⁴ De lijst wordt in 2021 geactualiseerd en zal via kaartserver.nl te raadplegen zijn.

⁴ <https://www.montfoort.nl/mozard/document/docnr/403067/Lijst%20waardevolle%20bomen>

Figuur 5 Kastanjeboom Kasteelplein (boomnummer:bc0060)

Historische stadstuinen

De gemeente telt 4 historische stadstuinen die in het bestemmingsplan aangeduid zijn als Tuin met cultuurhistorische waarde. Dit zijn:

1. De grote binnentuin van Hoogstraat 53.
2. De ommuurde stadstuin van Lieve Vrouwenstraat 18.
3. De kloostertuin achter de Commanderie/ Peperstraat.
4. De ommuurde tuin achter de pastorie op Hofstraat 9.

Nieuwe eigenaren rooien oude bomen, maken erfafscheidingen en versteende plaatsen in hun tuin, zoals dit achter de Commanderie en aan de Lieve Vrouwenstraat 18 heeft plaatsgevonden. Hiermee verdwijnt niet alleen de cultuurhistorische waarde maar ook de originele historische stadstuin. De tuinen moeten beschermd worden door het geven van goede voorlichting en ze aan te wijzen als gemeentelijk monument.

De ommuurde tuinen van de pastorie aan de Hofstraat 9 en Hoogstraat 53 zijn in het bestemmingsplan Binnenstad aangewezen als cultuurhistorisch waardevol en in de CHWkaart hoog gewaardeerd als historische stadstuinen.

Aangezien de beide woningen gemeentelijk monument zijn hebben wij het voornemen om deze tuinen toe te voegen aan de bestaande redengevende beschrijvingen van de woningen en ze daarmee onder de werking van het gemeentelijk monument te laten vallen.

Begraafplaatsen

Begraafplaatsen vormen een bijzondere element in het cultuurhistorisch landschap. Een plaats van herinnering en bezinning met vaak een bijzonder toegangshek, oude grafstenen

en een baarhuisje. Aan de toegangspoort en het baarhuisje is te zien dat men oog had voor stijl tot in het kleinste detail.

De begraafplaats aan de Julianalaan is na 1829 gesticht als algemene en katholieke begraafplaats, na 1904 is het de algemene begraafplaats geworden. De begraafplaats heeft een prachtige toegangspoort, een monumentaal baarhuisje en waardevolle bomen met beplanting die aan de west-, noord en oostzijde is begrensd. De gehele begraafplaats heeft een hoge waarde als cultuurhistorisch erfgoed. Wij hebben het voornemen om de gehele begraafplaats aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Het toegangshek en het baarhuisje van de Nederlands Hervormde begraafplaats aan de Nieuwe Zandweg te Linschoten zijn in 2010 aangewezen als gemeentelijk monument. Wij hebben het voornemen te onderzoeken of er naast het toegangshek en het baarhuisje ook waardevolle graven aangewezen kunnen worden als gemeentelijk monument. Waardevolle graven dienen beschermd te worden tegen ruiming. Als voorbeeld het kindergraf van Jantje van Oosterom overleden in 1932, voor die tijd een zeldzaamheid dat een overleden kind een grafsteen kreeg. Door de inzet van de plaatselijke bevolking, die zeer onder de indruk was van het overlijden van het kind is er een grafsteen geplaatst.

Figuur 6 Baarhuisje algemene begraafplaats Julianalaan

Het college kan een onroerende zaak of terrein, zoals een historische stadstuin of begraafplaats, aanwijzen of voordragen als kandidaat gemeentelijk monument en ook een belanghebbende kan een aanvraag indienen bij het college om een pand of terrein aan te wijzen als gemeentelijk monument. Aan de hand van objectieve selectiecriteria wordt bepaald in hoeverre een pand, een onroerende zaak of terrein monumentale waarde heeft en voor aanwijzing als gemeentelijk monument in aanmerking komt. Een pand, onroerende zaak of terrein hoeft niet per definitie opgenomen te zijn in de CHWkaart om in aanmerking te komen voor de status van gemeentelijk monument.

Hoofdstuk 6: Rijksmonumenten

Aanwijzing van rijksmonumenten

De aanwijzing van beschermde rijksmonumenten is een bevoegdheid van de minister van OCW. De aanwijzing kan gebeuren op eigen initiatief van de minister, maar kan ook het gevolg zijn van een verzoek van belanghebbenden. Voordat de minister een monument aanwijst als beschermd monument vraagt hij advies aan het college van burgemeester en wethouders. De als beschermd aangewezen monumenten worden ingeschreven in een register.

De gemeente Montfoort telt 90 monumenten die ingeschreven staan in het Rijksmonumentenregister. In 2020 is de gehele stadsmuur langs de Provincialeweg als rijksmonument aangewezen.

Figuur 7 stadsmuur langs de Provincialeweg

Advisering vergunningaanvragen

De bevoegdheid voor het al dan niet verlenen van een vergunning tot wijziging, afbraak of verwijdering van een beschermd rijksmonument berust bij het college. Het college mag dit alleen als het beschikt over een gemeentelijke erfgoedverordening, waarin in ieder geval de instelling van een CRK is geregeld. Het college beslist niet als het gaat om een beschermd archeologisch rijksmonument of een provinciale inrichting. Als het een archeologisch rijksmonument betreft, is het RCE bevoegd om te beslissen op een aanvraag monumentenvergunning. Als het een provinciale inrichting betreft, is de provincie het bevoegd gezag.

Beschermd dorpsgezicht Linschoten

Het dorpsgezicht van Linschoten is van rijkswege beschermd. Dit geldt voornamelijk voor het gebied rond de Dorpstraat. In het bestemmingsplan 'Kern Linschoten' is de bescherming van het beschermde dorpsgezicht geregeld. Het dorpsgezicht van Linschoten heeft in zijn geheel de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

Het college is in dit bestemmingsplan bevoegd om nadere eisen te stellen aan:

De situering van bouwwerken, de maximale bouwhoogte en maximale omvang van bouwwerken. De dakvorm, dakhelling en nokrichting van gebouwen en de oriëntatie van gebouwen

De CRK geeft bij aanvragen omgevingsvergunning advies en daarnaast geldt een aanlegvergunningstelsel, waarbij het verboden is zonder omgevingsvergunning onder andere wegen, bomen en erfafscheidingen te wijzigen. Op deze manier is de bescherming van het dorpsgezicht goed geregeld.

Kerkenvisie

De gemeente heeft in 2020 een decentralisatie uitkering ontvangen van de rijksoverheid om een Kerkenvisie op te stellen. In deze visie wordt de staat van onderhoud en het gebruik inzichtelijk gemaakt en de mogelijkheid tot commerciële nevenfuncties of herbestemming van de 4 monumentale kerken in de gemeente Montfoort in kaart gebracht. Naar verwachting wordt deze visie in het 3de kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad.

Figuur 7 Commanderij met zicht op de NH Kerk gezien vanuit de Peperstraat.

Hoofdstuk 7: Commissie ruimtelijke kwaliteit

Een formeel ingestelde monumentencommissie is een wettelijke vereiste om als gemeente een eigen monumentenbeleid te voeren en over de bevoegdheid te beschikken om vergunningen te verlenen voor de restauratie en verbouwing van monumenten.

De commissie adviseert het college over plaatsing van monumenten op de gemeentelijke monumentenlijst en over ingediende aanvragen voor een omgevingsvergunning voor zowel gemeentelijke monumenten als rijksmonumenten en het beschermd dorpsgezicht Linschoten.

Verder adviseert de commissie het college over aanvragen voor subsidie van gemeentelijke monumenten en als de vergunningsaanvraag een MIP-pand betreft. Dit laatst genoemde

advies heeft echter geen juridisch bindende werking. Als echter van het bestemmingsplan moet worden afgeweken om medewerking te verlenen aan het plan, dan kan een negatief advies van de commissie echter wel als weigeringsgrond gelden.

Het college draagt zorg voor de samenstelling van de integrale CRK. In de overeenkomst CRK en de gemeente is de benoeming en het ontslag van de leden van de commissie geregeld. De leden van de commissie hebben tenminste deskundigheid op de volgende terreinen:

- a. cultuur-, architectuur- en kunsthistorie;
- b. stedenbouwkunde;
- c. architectuur/restauratiekunde;
- d. lokale kennis

In 2019 is de monumentenadvisering ondergebracht bij de integrale CRK Stichting Mooisticht en met de benoeming van een burgerlid is de lokale kennis geborgd.

Hoofdstuk 8: Beleven van cultureel erfgoed

Door educatie brengen we het collectieve geheugen over naar volgende generaties. Een goed voorbeeld van hoe je cultuurhistorie kunt ontsluiten voor een breed publiek is door middel van de digitale CHWkaart van Montfoort <https://kaartserver.nl/montfoort/chwk/>

De CHWkaart is een digitaal document en kan vanuit de luie stoel geraadpleegd worden door iedereen die het leuk vindt om zich te verdiepen in de cultuurhistorie van onze gemeente.

Erfgoed kan ook een bron van inkomsten zijn en biedt bewoners en bezoekers een authentieke en betekenisvolle ervaring. VOL, SOM, SHK en SBMM zetten zich met hart en ziel in om onder meer het monumentale bezit, het bijzondere landschap en de archeologie beleefbaar en toegankelijk te maken. Tijdens Open Monumentendag bestaat de mogelijkheid om aandacht te besteden aan gemeentelijk erfgoedbeleid en kunnen resultaten worden getoond om de inwoners meer beeld te geven over de inhoud ervan.

Verhalen uit overlevering kunnen een rijke informatiebron zijn voor de historie van de gemeente. De tijd dringt nu de generatie die de 2de Wereldoorlog bewust heeft meegemaakt veelal de negentig is gepasseerd.

Wij zien verschillende kansen voor de verhalen over ons cultureel erfgoed.

- Erfgoed en onderwijs; de CHWkaart introduceren op de basisscholen in de gemeente Montfoort.
- Oral history toevoegen aan de CHWkaart. De verhalen van en over Montfoort en Linschoten over het voetlicht brengen door deze toe te voegen aan de CHWkaart.
- De functie van het Regionaal historisch centrum Woerden meer onder de aandacht brengen op de basisscholen van de gemeente Montfoort.
- Via SOM en VOL kunnen de verhalen van vroeger worden opgetekend en vastgelegd voor de toekomst.

- Memorials oprichten op plekken waar zich in de 2de Wereldoorlog vliegtuigongelukken hebben voorgedaan.

Hoofdstuk 9: Draagvlak voor monumentenbehoud

De gemeente streeft ernaar het draagvlak onder haar inwoners voor het monumentenbeleid te vergroten door het zichtbaar te maken. Dit kan op verschillende manieren vormgegeven worden. Een belangrijke factor hierbij is de inzet van belangengroepen zoals Stichting Hugo Kotestein (hierna SHK), Stichting Behoud Monumenten in Montfoort en Linschoten (hierna SBMM), de Stichts Hollandse Historische Vereniging en de cultuurhistorische verenigingen VOL en SOM.

Het creëren van draagvlak bij eigenaren van panden, welke worden of zijn aangewezen tot gemeentelijk monument, is een belangrijke taak, waar de komende jaren nog veel energie in gestoken moet worden. Hierbij speelt goede voorlichting over een status als gemeente monument een belangrijke rol. Bij veel eigenaren bestaat, onterecht, de angst dat door de monumentenstatus er niets meer mogelijk is met hun pand.

In de periode 2015-2020 is op een Open Monumentendag een keer specifiek aandacht besteed aan de Montfoortse gemeentelijke monumenten om de inwoners er meer vertrouwd mee te maken. Dit is een landelijk jaarlijks terugkerend thematisch evenement, waarbij monumenten opengesteld worden. Dit speelt zich af op de tweede zaterdag van september. Afhankelijk van het thema kunnen gemeentelijke monumenten in overleg met de eigenaar worden opgenomen in het programma.

Via de gemeentelijke website worden eigenaren van monumenten geïnformeerd over monumentenzorg in Montfoort. Social media heeft een breder bereik en wordt ingezet bij verspreiding van nieuwsitems zoals culturele evenementen. Ook de thematische rondleidingen langs of bij monumenten, in samenwerking met SOM, VOL, het Knooppunt (Gilde) en particuliere organisaties draagt bij aan bekendheid van onze monumenten.

Hoofdstuk 10: Monumentenzorg in andere beleidssectoren

Het belang van de monumentenzorg staat niet op zichzelf, maar heeft een nauwe relatie met andere beleidssectoren, zoals ruimtelijke ordening, natuur en landschap, toerisme en recreatie. Archeologie vormt een specifiek onderdeel van de monumentenzorg, waar in deze nota in het kort op ingegaan zal worden.

Archeologie

De gemeente heeft sinds 2007 de verplichting zorg te dragen voor archeologische waarden. De Wet op archeologische monumentenzorg, de Wamz, heeft in 2007 invulling gegeven aan het Europese Verdrag van Malta.

Enkele elementen waar een gemeente rekening mee moet houden zijn de in de grond aanwezige en te verwachten archeologische waarden die juridisch geborgd moeten worden in de bestemmingsplannen. Voor de opname van archeologie in bestemmingsplannen heeft de gemeente een beleidskaart met daarbij een archeologische verwachtingenkaart opgesteld in 2011. Het is noodzakelijk om een actualisatie te maken van de bestaande archeologische (verwachtings-) waardenkaart en beleidskaart. De beleidskaarten moeten aangevuld worden

met aardkundige waarden, waterbodem-gerelateerde archeologie, militair erfgoed en tuinarcheologie van buitenplaatsen.

Bestemmingsplannen

Bestemming en gebruik van gronden wordt (tot aan invoering van de Omgevingswet) door de gemeenten geregeld via bestemmingsplannen. In bestemmingsplannen worden via de verbeelding en daarbij behorende regels voorwaarden gesteld met betrekking tot de bestemming en het gebruik van bebouwing en open ruimten. Daarbij wordt onder monumentenzorg het brede veld van ruimtelijke cultuurhistorische waarden verstaan. Hierbij horen behalve gebouwde objecten ook historische stedenbouw en cultuurlandschap. Wanneer omgevingsvergunningen worden aangevraagd, worden deze onder meer getoetst aan het bestemmingsplan.

Bij de actualisatie van gemeentelijke bestemmingsplannen wordt cultuurhistorie benoemd en wordt de uitkomst van de inventarisatie van alle monumenten en MIP-panden in de CHWkaart overgenomen met de overeenkomstige waarderingen en vervolgens aangeduid als cultuurhistorisch waardevol. De gemeenteraad heeft besloten bij de vaststelling van de CHWK dat deze periodiek zal worden geüpdatet. Monumentenzorg maakt integraal deel uit van de Totaalvisie 2030 (dorpsvisie Linschoten en centrumvisie Montfoort). De CHWkaart is voor de Gemeentelijke Omgevingsvisie gebruikt als onderlegger.

Ruime bestemmingen voor monumenten

Monumenten kunnen hun oorspronkelijke functie verliezen. Voor het behoud van het pand is het wenselijk dat dan een nieuwe functie mogelijk wordt. In de bestemmingsplannen voor de Binnenstad, Kern Linschoten en Buitengebied zijn al ruime bestemmingen opgenomen voor monumenten, MIP-panden en het beschermd dorpsgezicht. Ook in de nieuwe bestemmingsplannen zullen ruime bestemmingen worden opgenomen voor de monumenten en MIP-panden.

Besluit ruimtelijke ordening

Onder de noemer Modernisering Monumentenzorg (MoMo) heeft het Rijk in 2009 een aanzet gegeven voor een goede afweging van het belang van de cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Gepleit wordt voor een verantwoorde verankering van de integrale cultuurhistorie in de diverse ruimtelijke plannen. Het voornaamste doel hiervan is om het cultuurhistorische karakter van Nederland op gebiedsniveau te behouden en te versterken.

De aandacht voor cultuurhistorie is ook wettelijk vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening. Artikel 3.1.6 onder 2 van dit Besluit geeft aan dat 'een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden' in het bestemmingsplan opgenomen moet worden.

Omgevingsvergunning

De omgevingsvergunning voor gemeentelijke monumenten valt onder de reguliere procedure van de Wet Administratieve bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Deze duurt acht weken met een mogelijkheid tot eenmalige verlenging van zes weken. Dat geldt ook voor aanvragen voor een omgevingsvergunning voor rijksmonumenten bij activiteiten waarbij geen adviesplicht van de Rijksdienst voor cultureel erfgoed of van de provincie geldt.

Voorgaande ontwikkelingen en termijnen hebben tot gevolg dat de CRK elke twee weken bij elkaar komt. Daarnaast is het gewone onderhoud en de inpandige verbouwing van een monument vergunning vrij geworden.

Welstandsnota Montfoort

Het aan- en verbouwen van het monument is geregeld in de Erfgoedverordening gemeente Montfoort 2020 en in de Erfgoedwet 2016. De gebouwen in de directe omgeving van een monument vallen hier echter niet onder, terwijl zij wel liggen binnen de beeldinvloedssfeer van dat monument. In het kader van welstand is het wenselijk bij (aan- of ver) bouwen van de belendende panden extra aandacht aan de vormgeving te besteden, zodat het pand de beeldruimte rondom het monument respecteert. Voor bouwplannen op, aan of nabij monumenten vormt de redengevende beschrijving van het monument het welstandscriterium. Onderdelen uit de Welstandsnota Montfoort worden opgenomen in het omgevingsplan.

Recreatie en toerisme

Monumenten bepalen in grote mate de aantrekkingskracht van een gemeente op toeristen. De historische kernen van Linschoten en Montfoort, en de andere historische elementen in de gemeente kunnen worden ingezet voor het activeren van het toerisme door bijvoorbeeld ruimere openstellingen van bijzondere locaties en het maken van arrangementen kan het toerisme verder worden ontwikkeld; Montfoort is actief met het aanleggen van fiets- en wandelroutes in de omgeving. Een aantrekkelijke stad zal het gebruik van deze routes bevorderen. Zie visie nota Recreatie en Toerisme Montfoort 2021-2024

Toezicht en handhaving

Toezicht op de restauratie van rijksmonumenten, gemeentelijke en archeologische monumenten is een wettelijke taak van de gemeente. Mocht er een fout of overtreding worden geconstateerd, dan kan handhavend worden opgetreden. Meestal gebeurt dit door middel van een bouwstop na een melding van de initiatiefnemer en wordt in overleg met elkaar naar een oplossing gezocht, bijvoorbeeld doormiddel van een 'reparatie' vergunning met terugwerkende kracht.

Soms moet een boete of andere sanctie worden opgelegd. Omdat bij monumenten waardevolle bouwhistorische elementen onherstelbaar kunnen worden beschadigd is een goed traject vooraf van groot belang. Het college kan aangifte doen bij de Erfgoedinspectie die aan de hand van bewijsmateriaal of getuigenverklaringen een proces verbaal opmaakt.

Natuur en landschap

De Erfgoedwet 2016 beschermt monumenten en stads- en dorpsgezichten maar niet de omgeving daarvan. Vanwege de nauwe relatie tussen monumenten en hun omgeving, en ook tussen stads- en dorpsgezichten en hun omgeving, is het van belang om zorgvuldig met die omgeving om te gaan. Dit is met name belangrijk wanneer sprake is van cultuurhistorische waarden in het landelijk gebied. Daarbij gaat het niet alleen om gebouwde monumenten, maar ook om archeologische waarden en historisch-geografische elementen en structuren. Bij de ontwikkeling van het beleid op het gebied van natuur- en landschap vormt de cultuurhistorie, vanwege de modernisering van de monumentenzorg, een belangrijk onderdeel van de visievorming. Belangrijke toetsingsinstrumenten zijn de CHWkaart Montfoort, de Totaalvisie 2030 en de GOVI.

Bijlage 1. Definities

- 1 Onderhoud: Periodieke werkzaamheden aan een beschermd monument welke dienen om het beschermde monument als zodanig in stand te houden. Het beschermd monument moet in een bouwkundig goede staat verkeren. Het kan ook gedeeltelijk in een goede staat zijn, maar dan kan alléén aan die onderdelen onderhoud, als bedoeld in de definitie, gepleegd worden.
- 2 Restauratie: De werkzaamheden aan een beschermd monument, het normale onderhoud te boven gaand, die voor het herstel en het conserveren van het beschermd monument noodzakelijk zijn.
- 3 College: Het college van burgemeester en wethouders van Montfoort.
- 4 Pand/object: Zowel panden als objecten kunnen de status van rijksmonument, gemeentelijk monument krijgen. Daar waar in deze nota wordt gesproken over beschermde panden, wordt tevens bedoeld 'en/of objecten'.
- 5 Monument:
 - 5.1 Alle vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde.
 - 5.2 Terreinen die van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken als bedoeld onder 1.
- 6 Kerkelijke monumenten:

Onroerende monumenten welke eigendom zijn van een kerkgenootschap, een zelfstandigonderdeel daarvan, een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd, of van een ander genootschap op geestelijke grondslag en welke uitsluitend of voor een overwegend deel worden gebruikt voor het gezamenlijk belijden van de godsdienst of levensovertuiging.
- 7 Stads- en dorpsgezichten:

Groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.
- 8 Beschermde stads- en dorpsgezichten:

Stads- en dorpsgezichten die door Onze Minister en door de Minister van Infrastructuur en Milieu zijn aangewezen.